

TUJE PESMI V SLOVENSKI BESEDI

Ureja Janez Menart

JIRÍ WOLKER, PESNIK BORBE IN MLADOSTI

Prevedla in uvodne besede napisala Nives Vidrih

Jiří Wolker pripada močni pesniški generaciji češke literature preloma tega stoletja, ki je pomembno zaznamovala razvojne tokove češke poezije tega stoletja (Vítězslav Nezval, František Halas in Jaroslav Seifert).

Wolker velja za poglobitvenega predstavnika proletarske poezije; imenujejo ga pesnika revolucionarnega gibanja, hkrati pa pesnika mladosti, češ da je z veliko pesniško

silo neverjetno prepričljivo in hkrati preprosto izrazil življenjska občutja mladega človeka, pri tem pa programsko v idejnem smislu izrazil tudi poslanstvo mladih — da ne stojijo ob strani, ampak ubijajo velike sanje s tem, da jih uresničujejo.

Rojen je leta 1900 v Prostějovu, tam je tudi umrl pri štiriindvajsetih letih za tuberkulozo. Študiral je pravo, na univerzi pa se je seznanil z revolucionarnimi krogi.

*Njegovo prvo zbirko *Gost v hiši (Host do domu)*, izšla je leta 1921, preveva harmonični pogled na svet — ta je lep, intimno topel, prazničen, preplavljen z dobro voljo, voljo do ljubezni, s hrepenenjem. Ko njegovo zavest zadenejo prvi boleči sunki, postanejo njegovi verzi bolj dramatični in se v svoji globoki etičnosti odloči za aktivnost, ki ne ostaja le pri prijaznem nasmehu. Ob uničenem mladostnem zaupanju v samoumevno dobroto sveta si ustvarja tudi novo poetiko, ki se izkristalizira v drugi zbirki. Bistvo njegove pesniške ustvarjalne metode je v etizaciji, v počlovečenju stvari.*

V drugi zbirki, *Težka ura* (*Težka hodina*), izšla je leto za prvo, neproblematična harmoničnost razpade ob pogledu na realno vsakdanje življenje socialnih nasprotij. Z eksplicitnim prehodom k proletarski poeziji poziva k revolucionarni preobrazbi sveta. Njegova etičnost pri tem prehaja od posameznika k iskanju nadosebnega človeškega reda.

Ob tem, ko svoje verze polni z radikalno vsebino, pa navezuje tudi na ljudsko poezijo, predvsem na Erbenovo baladičnost. Wolker je bil mojster socialne balade. Nekatero imamo tudi v slovenskem prevodu Mileta Klopčiča (*Balada o nerojenem otroku*, *Na rentgenu*, *Balada o kurjačevih očeh*).

Njegovi prozni in dramatični poskusi so manj pomembni (npr. pravljice s socialno-etično vsebino). Omeniti pa velja tudi teoretične prispevke npr. članke — *Proletarska umetnost*, *Vsakdanja in nedeljska umetnost*. Wolker je vplival na veliko sodobnikov, po smrti pa je imel tudi precej epigonov.

Izbrane pesmi predstavljajo njegov literarni razvoj.

ZETEV

Sonce je velik pesnik,
napisalo je lepo pesem
z zlatim peresom
na našo zemljo.

Možje brez plaščev,
žene z rdečimi rutami,
otroci na maminem krilu
ves dan

le
berejo, berejo, berejo.

Na griču nad poljem
bi rad tudi jaz pravil to pesem,
klical,
da bi v vasi starčki že na prag prišli
in slišali, kaj je sonce napisalo,
vendar besede so tako velike,
da ne pridejo iz mojih ust
in samo čutim, da sem:

klas v redu,
črka,
klicaj!

V PARKU PRED POLDNEM

Na zelene travnike se bele trobentice prismejijo,
 jadrnice vozijo modri dan,
 blizu hišic iz peska otroci ga delijo
 celemu parku, ki z mestom je obdan.

Danes sem tudi jaz še mlad
 in lahko imam vse rad.

In z molitvijo cvetočo
 žalost odkupil bi hiši kameni.

Pa molitev otrdi kot jabolko jeseni.

Čez nekaj dni

bodo uzrle oči, kaj mi ljubezen v prsih mori.

Postal bom mož

in vojak.

Molitev nož

bo grenak.

TEŽKA URA

Prišel sem na svet,
 da imel bi življenje
 po podobi svojega srca.

Fantovsko srce je pesem na začetku,
 načrt za grad, ki bi podaril ljubi ga ob svetku.

ampak moško srce so žulji na rokah,

s svojo krvjo napajajo opečni prah,

ko bi vsaj stala prava gostilna ob cesti,

v njej bi se utrujeni mogli uvesti.

Moja težka ura danes prihaja.

Fantovsko srce je umrlo in v krsto ga položim,

z umrlim trpeč tudi s tem trpim,

ki se zdaj mi v prsih poraja.

Moja težka ura danes prihaja;

eno srce sem pokopal, še drugega nimam,

oslabeled od tesnobe, oslabeled od samote

zaman se upiram mrzlim stenam
svoje sobe
polne zlobe.

Pismo od dekleta, luč, prijateljeva knjiga,
vera in svetloba, svet v ljubezni rojen,
ostanite danes pri meni in trikrat zvestejši bodite,
ker sem ostal zapuščen,
in molite,
naj krepko, pogumno srce se rodi,
danes verujate še zame, da tako se zgodi,
danes verujate še zame, da bom ustvaril
po njegovi podobi
življenje, kot se spodobi.

Moškega še nimam srca,
v svoji težki uri sam;
in zato ne verujem.

OČI

Najširše morjé so človeške oči,
cel svet se v njih izgubi,
cel svet v ladjah tisočerih po njihovi gladini pluje:
zvezde, ptice, mesta, fabrike, trume ljudi,
vse, kar bilo je, vse, kar tu je,
vse kar se še zgodi.

Videl sem srečne prijetne stvari,
ki se lahkotne niso nikoli razbile.

Videl sem zvezde, cvetice, videl sem ptice,
ki so pred zimo v južne se kraje selile,
to so ladje labodjih vratov in lahkih tovorov,
vplujejo srečno v oči in preplujejo jih brez naporov,
tudi ti si bila, z belimi jadri dekle,
blizu si mi prišla — videl sem te,
ne zagledam te več.

Dasi poznam tudi težke, najtežje stvari,
ki so odplule zaman še na rajsko pot,
bolnice in predmestja poznam in brez tolažbe ljudi,

barke iz svinca poznam, ki potapljajo se povsod.
 Mornarja poznam, ki se ne smeje,
 razbitine, jetnike, galeje,
 ki so pod težo bremen se na pol razdelile
 in v oči mi priplule, da bi v njih utonile.

Najgloblje morjé so človeške oči,
 njih neskončnost se vse do srca spusti.
 Kar v očeh se razbije, se vanj potopi,
 v srce se zaraste in ga osvoji,
 da bi globoko se v njem zasadilo
 v grozni drugačni lepoti,
 ki na svetu najmočnejše sije,
 ker se ne dobrika,
 ampak nabije
 smisle vse tvoje nesmele
 s silo ognjene strele.

NA POSTELJO Na posteljo bolniško pada svet,
 BOLNIŠKO njegov alarm slišim v obvezah, bolan,
 PADA SVET tovariši v boj grejo za pravičnost,
 tovariši v boj grejo, nihče ne zavije vstran.

Na posteljo bolniško pada svet,
 in smrt se hoče iz kotov prikrasti.
 Zakaj, tovariši, ne morem z vami v boj?
 Zakaj umreti moram, ko sem hotel pasti?

MORJE Na bregu otoka Krka, na skalni obali
 pogledi so morje šest žalostnih dni mi iskali,
 pa morja nisem opazil — ptiča samo sem zaznal,
 ki ves da je krilil, skoz zrak valoval,
 na mesec je sedel zvečer in utrujeno z njega
 priletel je z glasbo srebrno med kamenje brega,
 z mamečo resnico, ki me pregovarja,
 da ptič je modrina, ki v skale udarja,
 da je dovolj kot po trati po svetu hoditi,
 da bi spoznal, da z očmi se dovolj je opiti.

Na bregu so tiho odprla se okna hotela,
 za vsakim je oknom bleda deklica ždela,

in vsaka deklica, ki se je snu prepustila,
je svoje morje razgrnila, da bi ga utopila
v oči nezdrave, prozorna njih svila
iz kruha v zdravilo je svet spremenila.

Oči tiste videl sem, morje opazoval
in vendar sem tujec in slepec ostal.
Megla pen ni dovolj in iz sna valovanje,
hotél sem vedeti več, poznati hotél to bučanje,
resnično morje, ki z mano, brez mene kipi
ob breg dalmatinski in skalne čeri.

Na bregu otoka Krka, na skalni obali,
pogledi so morje šest žalostnih dni mi iskali,
pa morja nisem opazil — nedolžen naš svet je zelo,
nemočnim rokam si zakrije telo
v poslikano rakev, v kulise nabrane,
medtem pa na mestih izbranih od mrtvih že vstane.

Šele ko nad mestom zvon je zvenel sedmi dan,
sem se opotekel oči razprtih pijan,
kot delavec v nedeljo — ne več kot za gosta velja —
sem klatil prešeren po mestu se sem in tja.

Zato pa v gostilni zvečer nad obalo
resnično morje pred očmi mi je vstalo,
ko sem čez hrastove mize strmél v obraz mornarjev,
ribičev in čolnarjev,
vam, bratje napetih pesti, ki z obleko preperelo
prenašate burjo in sonce in zemljo to celo,
vam, delavci večni, ki ste od sonca ožgani,
ki klešete morje in ste iz njega sklesani

Igraj, ariston hripavi, ti ptič moj smeli,
tu plešejo morja s sveta petimi deli,
jaz najsrečnejši v srce sem povabljen vsakega plesa,
rojevam žulje kot sadje drevesa,
sem ribič, v pristanu sem delavec, čolnar in mornar,
preplujem ga v tisočih ladjah in ne neham nikdar,
ne z eno roko, s tisoči morja se polastim,
ne z eno roko, s tisoči morje gradim.

Igraj, ariston hripavi, ti ptič moj smeli,
samo ti so svet, ki žive ga, da bi od njega živeli,
mi morje smo, delavci mišic nabreklih, tujci in domačini,
resničnost resnična v resničnosti edini.